

ساختار شناسی فلسفه فقه

*صادق لاریجانی

ساختار فلسفه فقه نیازمند نقد و بررسی است.

حجت‌الاسلام صادق لاریجانی در تبیین طرح پیشنهادی در مورد ساختار فلسفه فقه گفت: این ساختار باید شامل مقدمه، تعریف فلسفه مضاعف و تفکیک اصول و فقه و بخش‌های چهارگانه شناخت فقه به طور کلی، موضوع فقه و تدوین آن، ارتباط فقه با سایر علوم، قلمرو فقه مبانی تصدیقی فقه، گزاره‌ها و پیشفرض‌ها و صحت آنها و پرسش‌های نهایی در مورد فلسفه فقه باشد.

به گزارش خبرگزاری مهر به نقل از پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، نشست تخصصی ساختار فلسفه فقه به ابتکار پژوهشکده فقه و حقوق پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی و با حضور حجت‌الاسلام صادق لاریجانی، حجت‌الاسلام احمد مبلغی، پژوهشگران و اندیشوران در سالن همایش‌های پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی قم برگزار شد.

حجت‌الاسلام احمد مبلغی رئیس پژوهشکده فقه و حقوق، در این نشست با بیان این که در بررسی ساختار یک علم باید تعریف، ماهیت، فواید و ساختار آن را مورد بررسی قرار داد، اظهار داشت: ساختار علم، وضعیت دانش را از حیث ماهیت و نوع اندیشگی، بافت و پیوند مباحث با یکدیگر نشان می‌دهد که یک امر درونی است و نمود بیرونی آن می‌تواند ترتیب‌ها و تنظیم‌ها باشد.

وی مصون‌سازی علم از افتادن به مطالب زائد، کیفیت و ثمربخشی به ادبیات علم، ایجاد زمینه و دغدغه برای طرح مباحث اصلی و مشخص نمودن مطالب درونی و بیرونی را از فواید ساختار علم عنوان کرد و گفت: ماهیت یک علم را می‌توان توسط چهار فرض مورد بررسی قرار داد.

وی گفت: در فرض اول ارائه ساختار یک امر صرفاً قراردادی است که یا هدف و جلب توافق عالمان علم نسبت به نهادینه کردن آن صورت می‌گیرد، در فرض دوم ارائه ساختار یک فعالیت ناظر به واقعیت است که یک واقع نفس‌الامری به شمار می‌رود و در فرض سوم ساختار ارائه شده ناظر به واقعیت است منتهی ساختار تفکر علمی مربوط به آن علم تا مقطع زمانی ارائه آن است.

وی ادامه داد: در الگوی چهارم ارائه دهنده ساختار ناظر به حقیقتی ساختاری را ارائه می‌دهد و قصد دارد تا علم به سمتی حرکت کند تا از خطاهای احتمالی مصون باشد.

حجت‌الاسلام مبلغی خاطر نشان کرد: اگر هر یک از فروض را مورد بررسی قرار دهیم و آن را بپذیریم دلیل نمی‌شود که هر کدام این فرض‌ها ناظر به واقعیت است.

وی گفت: فرض اول ماهیت کشف کنندگی ندارد، فرض دوم و سوم ماهیت کشف کنندگی دارند و فرض چهارم اصلاً ماهیت کشف کنندگی ندارد بلکه یک توصیه علمی است.

رئیس پژوهشکده فقه و حقوق گفت: اثبات هر یک از این فروض نیازمند توقف بر یک سری از مبانی است.

در ادامه این نشست حجت‌الاسلام صادق لاریجانی عضو فقهای شورای نگهبان با مفید دانستن طرح این مباحث در حوزه‌های علمیه اظهار داشت: نظام یک علم یا واقعی و یا اعتباری است.

وی در ادامه به بررسی فروض ارائه شده در ساختار علم پرداخته و گفت: اگر فروضی برای ساختار علم ارائه می‌گردد این فروض باید مقسم الامری باشند.

وی گفت: وحدت علم اعتباری است و به طبع آن ساختارش نیز اعتباری می‌گردد ولی منافاتی وجود ندارد که بخشی از علم رابطه حقیقی با بخش‌های دیگر آن داشته باشد.

وی افزود: ترتیب اغراض بر علم اعتباری نیست اما اینکه از میان این ترتیب یکی را تشکیل دهند. یک علم بدانیم اعتباری است که این اعتبار از سوی عالمان یک علم صورت می‌گیرد.

این محقق و پژوهشگر برجسته ادامه داد: در سیره حکما شاهدیم که جایگاه علوم را واقعی می‌دانند و تلاش دارند که محمولاتی را که در علوم وجود دارند ذاتی یک علم بدانند در صورتی که بسیاری از محمولات بحث شده در علم ذاتی یک علم نیستند.

حجت‌الاسلام لاریجانی خاطر نشان کرد: بدلیل استدلالی بودن این مباحث نباید تصور کنیم برهانی وجود دارد تا یک موضوع را در فلسفه فقه بدانیم یا خیر بلکه در مقام تدوین باید بررسی نمود که آیا عالمان می‌پسندند که آن را بعنوان فلسفه فقه بیان نمایند یا خیر.

وی گفت: در فلسفه فقه می‌خواهیم فقه را مانند یک موضوع در مقابل دیدگاه‌ها قرار داده و تأملات و تمهیداتی به آن داشته باشیم.

وی افزود: برای تنقیح ساختار فلسفه فقه چهار تفکیک مهم باید لحاظ شود که آیا علم از گزاره‌ها تشکیل شده و یا مجموعه فعالیت عالمان است نگاه تاریخی و یا مقطعی به علم، نگاه تاریخی و یا توصیه‌ای و اینکه فلسفه فقه معیاری است و یا توصیفی که بر این اساس می‌توان ساختاری را پیشنهاد داد.

حجت‌الاسلام لاریجانی در تبیین طرح پیشنهادی در مورد ساختار فلسفه فقه گفت: این ساختار باید شامل مقدمه (تعریف فلسفه مضاعف و تفکیک اصول و فقه) و بخش‌های چهارگانه‌ای (شناخت فقه به طور کلی، موضوع فقه و تدوین آن، ارتباط فقه با سایر علوم، قلمرو فقه مبانی تصدیقی فقه، گزاره‌ها و پیشفرض‌ها و صحت آنها و پرسش‌های نهایی در مورد فلسفه

فقه) باشد که این ساختار نیز نیازمند نقد و بررسی است.

در پایان این نشست حاضرین به طرح سؤالات و دیدگاه‌های خود پرداختند.